

Ольга Явор, к. ю. н.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків,
Україна

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Olga Yavor, PhD in Law

Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv, Ukraine

STATE REGISTRATION OF LEGAL FACTS IN FAMILY LAW: ISSUES OF THEORY AND PRACTICE

The paper reveals the importance of state registration of legal facts in family law. The author identifies two groups of legal facts: 1) the facts, which state registration is associated with the moment of occurrence; in classification of legal facts these facts gain features related to action, namely to legal acts; 2) the facts, which provides for mandatory state registration, but the absence of this does not make these facts nonexistent. These facts have legal status of events – they exist irrespective of the will of man. In addition, the existence of such legal facts may be proved not only by the fact of state registration, but other evidence, and the main negative consequence of the absence of state registration becomes an administrative fine.

Key words: state registration, legal facts, state registration of legal actions, state registration of legal events.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого визнання здобуває ідея: справедливість, яка сприймається як принцип, що лежить в основі права, має не тільки матеріальний прояв, але й процедурний. Справедливість постає як правове поняття, що є ознакою дій і процедур, тобто насамперед інститутів держави й громадянського суспільства¹, право розглядається не тільки як втілення ідеї справедливості, але й як примусовий засіб для забезпечення впливу на суспільство, тобто як своєрідна примусова справедливість². Важливими стають не лише норми права як певні взірці, стандарти поведінки, а й процедури, процес здійснення приписів правових норм, які не повинні відриватися від їхніх змістовних характеристик³.

Той факт, що за необхідності право буде реалізоване за допомогою юридично впорядкованої процедури примусу, свідчить про набуття правом нових змістовних якостей (наявність відповідних процедур відрізняє право від інших соціальних регуляторів). Тому поруч із нормами, що безпосередньо регулюють поведінку людей, з'являються й інші норми, що зобов'язують вживати заходів задля забезпечення дотримання цих «первинних» норм⁴, які, на відміну від попередніх, отримують статус правової реальності у зв'язку з їх раціональністю і логічною істинністю⁵.

Одна із таких процедур – процедура державної реєстрації юридично значущих обставин. Вона не є інститутом, специфічним тільки для сімейного права. Але ціла низка юридичних фактів у сімейному праві набуває здатність виступати підставою для настання відповідних юридичних наслідків тільки після проходження процедури державної реєстрації. Це, зокрема, такі юридичні факти як укладення шлюбу, розірвання шлюбу, зміна прізвища, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав. Крім того, є юридичні факти, які існують безвідносно до факту їх державної реєстрації, але також потребують її проведення (факт народження і факт смерті). Такі

¹ Максимов, С.И. (2001). Справедливость и эффективность как критерии оценки права. *Проблеми законності*: Республік. міжвід. наук. зб. Харків: Нац. юрид. акад. України, вип. 49, 196.

² Хеффе, О. (1994). *Политика. Право. Справедливость*. Москва: Гнозис; Логос, 270.

³ Петришин, О. (2012). Праворозуміння у вітчизняній теорії права: загально-соціальний контекст. *Філософія права і загальна теорія права*, 1, 44.

⁴ Циппеліус, Р. (2004). *Юридична методологія*. Київ: Реферат, 18.

⁵ Сидоренко, О.О. (2014) *Процесуальні норми права: поняття, особливості, різновиди*. Харків: Право, 45.

факти набули назву актів цивільного стану: за визначенням, наведеним у ст. 49 Цивільного кодексу України¹, це події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків. У зв'язку із цим актуальності набуває ціла низка питань, без розв'язання яких характеристика ролі юридичних фактів у сімейно-правовій сфері, буде неповною. Це, зокрема, питання про значення такого суто публічно-правового інституту як державна реєстрація у сімейних відносинах, що є приватно-правовими за своєю природою, а також про різний характер самих юридичних фактів з огляду на неоднаковий вплив державної реєстрації на ступінь їх юридичної значущості. Окремої уваги потребує питання про наслідки відсутності державної реєстрації тих юридичних фактів, для яких встановлено її обов'язковість.

Стан дослідження. Вагомий внесок у вивченні проблеми юридичних фактів здійснили С. Алексєєв, Є. Аместитова, М. Антонович, М. Баглай, Л. Бойцова, А. Венгеров, Н. Вовпенко, Г. Гаджієв, О. Грищук, В. Денисов, П. Євграфов, В. Євєнтов, М. Козюбра, В. Косович, М. Костицький, В. Лазарєв, О. Лукашук, В. Мармазов, П. Недбайло, С. Несмеянова, І. Панкевич, А. Піголкін, В. Погорілко, П. Пушкар, П. Рабінович, Н. Савчук, В. Сіренко, І. Сліденко, Д. Супрун, Ю. Тихомиров, Ю. Тодика, А. Толочко, В. Туманов, Т. Хабрієва (Насирова), О. Черданцев, М. Черкес, В. Шаповал, так і науковці зарубіжних країн А. Біштіга, Е. Бредлі, Б. Білл, С. Варбриг, Р. Вайт, Д. Гом'єн, М. Дженіс, П. ван Діік, Л. Зваак, Р. Кей, Р. Макдональд, Ф. Матчер, Х. Петцольт, Д. Харріс, Г. ван Хуф, Ф. Якобс та інші. Однак питання значення державної реєстрації юридичних фактів, зокрема у сімейному праві, в правовій доктрині залишається малодослідженим. Це підкреслює важливість розкриття значення вказаного інституту для виникнення і розвитку сімейно-правових відносин.

Виклад основного матеріалу. Правову основу державної реєстрації юридичних фактів в сімейному праві України складають відповідні положення Сімейного кодексу України² (глава 4 «Державна реєстрація шлюбу», ст. 53 – щодо реєстрації зміни прізвища, глава 11 – щодо реєстрації розірвання шлюбу, глава 12 – щодо засвідчення походження дитини шляхом державної реєстрації, ст. 144 – щодо обов'язку батьків зареєструвати народження дитини, ст. 164 – щодо реєстрації позбавлення батьківських прав, ст. 169 – щодо поновлення батьківських прав), Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 1 липня 2010 року № 2398-VI³, Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні у редакції наказу Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 року № 3307/5⁴, Правила внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 12 січня 2011 року № 96/5⁵, Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2007 року № 915⁶, Інструкція з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 24 липня 2008 року № 1269/5⁷, Порядок ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 року № 1064⁸, Перелік документів, що створюються у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, зі строками їх зберігання, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 30 грудня 2013 року № 2804/5⁹.

¹ Цивільний кодекс України 2003 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40, 356.

² Сімейний кодекс України 2002 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 21, 135.

³ Закон про державну реєстрацію актів цивільного стану 2010 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 38, 509.

⁴ Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні 2010 (Міністерство юстиції України). *Офіційний вісник України*, 42, 1803.

⁵ Правила внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання 2011 (Міністерство юстиції України). *Офіційний вісник України*, 4, 238.

⁶ Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи 2007 (Кабінет Міністрів України). *Офіційний вісник України*, 52, 2115.

⁷ Інструкція з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян 2008 (Міністерство юстиції України). *Офіційний вісник України*, 56, 1891.

⁸ Порядок ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян 2008 (Кабінет Міністрів України). *Офіційний вісник України*, 65, 2516.

⁹ Перелік документів, що створюються у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, зі строками їх зберігання 2014 (Міністерство юстиції України). *Офіційний вісник України*, 3, 88.

Державній реєстрації відповідно до названих нормативних актів підлягають такі факти: народження фізичної особи та її походження, шлюб, розірвання шлюбу, зміна імені, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, смерть. Відповідні відомості вносяться до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та Єдиного державного демографічного реєстру.

Як передбачено ст. 9 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті. Схожа думка звучить при законодавчому поясненні значення державної реєстрації шлюбу: згідно зі ст. 27 Сімейного кодексу України державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства. Державна реєстрація шлюбу засвідчується Свідоцтвом про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Державна реєстрація актів цивільного стану проводиться шляхом складення актових записів цивільного стану, які є документами органу державної реєстрації актів цивільного стану, що містять персональні відомості про особу та підтверджують факт проведення державної реєстрації відповідного акта цивільного стану. Актівий запис цивільного стану є безспірним доказом фактів, реєстрація яких посвідчується, до спростування його в судовому порядку.

На підставі викладеного можна назвати такі ознаки інституту державної реєстрації юридичних фактів у сімейному праві, який представляє собою офіційне визнання і підтвердження державою виникнення, обмеження, зміни або припинення відповідних юридично значущих обставин, що супроводжується внесенням відповідного запису до визначеного законом Державного реєстру – інформаційної системи відомостей, достовірність яких гарантує держава¹:

- 1) процедуру державної реєстрації передбачено на законодавчому рівні;
- 2) державна реєстрація має правостворююче або правоприпиняюче значення, оскільки вона засвідчує факт виникнення або припинення юридично значущих для сімейних правовідносин обставин;
- 3) державна реєстрація має публічний характер².

Державна реєстрація представляє собою процес, процедуру, що здійснюється відповідно до закону. Незважаючи на відсутність такого визначення в законі систематичне і логічне тлумачення норм Сімейного кодексу України і Закону про реєстрацію дозволяють зробити висновок, що законодавець регламентує державну реєстрацію саме, як процес. Всі дії установ юстиції, а не тільки внесення запису до відповідного державного реєстру, є елементами державної реєстрації як єдиного процесу.

З позицій системного підходу взаємопов'язані норми про державну реєстрацію юридичних фактів утворюють у системі сімейного права самостійний правовий інститут, що регулює сукупність відносин, які виникають у разі необхідності державного посвідчення юридично значущих подій і дій в сфері сімейно-правових відносин.

Інститут державної реєстрації юридичних фактів у сімейних правовідносинах має неоднозначну правову природу. Доказ тому – наявність спору про його приналежність до певної галузі права. Безсумнівним фактом є проникнення адміністративно-правових норм до сімейно-правової сфери, але це не означає кризу приватно-правового методу регулювання, а швидше посилення елемента «координації» в ньому.

Особливості інституту державної реєстрації юридичних фактів у сімейному праві полягають в тому, що:

по-перше, шляхом вчинення державної реєстрації прав реалізується не тільки приватний, але й публічно-правовий інтерес в належному (стабільному) правопорядку; крім того, реєстрація юридичних фактів у сімейному праві дає можливість здійснювати статистичний облік цивільного стану населення країни, що має значення для вивчення демографічної структури суспільства і

¹ Пікуль, Я.Г. (2012). Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обмежень. *Інформаційно-методичний вісник «Рада», 1 (114)*. <<http://terjust.gov.ua/?page=consult&consultid=3065&sub=>>.

² Квасніцька, О.О. (2005). Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємництва. *Університетські наукові записки, 1-2*, 147.

використання цих даних у державних планах розвитку сім'ї, приросту населення тощо;

по-друге, орган, який здійснює державну реєстрацію прав, є правозастосовним органом;

по-третє, орган, який здійснює державну реєстрацію прав, владно-розпорядчими повноваженнями щодо заявників не володіє, але, одночасно із цим, особливим юрисдикційним чином впливає на виникнення відповідних правових можливостей у сімейній приватно-правовій сфері.

У свою чергу, не можна заперечувати і того, що інститут державної реєстрації юридичних фактів у сімейному праві обумовлений публічно-правовими елементами, оскільки:

а) здійснюється реєстраційна процедура при обов'язковій участі органу державної влади та за допомогою здійснення цим органом відповідної (специфічної) дії;

б) дії органу державної влади знаходять вираз у тому, що інформація про відповідні юридичні дії і події вносяться до державного реєстру або вчиняється відмова від внесення відповідних даних;

в) орган державної реєстрації у разі порушення з його боку законних вимог щодо порядку державної реєстрації відповідає у порядку адміністративного судочинства, тобто норми процесуального права відносять діяльність державного реєстратора до публічно-правовою.

Наведені вище ознаки дозволяють дослідникам припустити адміністративний або комплексний характер інституту державної реєстрації юридичних фактів у сімейному праві. Такі вчені виходять із того, що державна реєстрація є процедурою, здійснюваною виконавчим органом держави з винесенням відповідного акта, а, отже, зважаючи на це, вона має адміністративно-правовий характер. Вони також звертають увагу на те, що державна реєстраційна служба є підрозділом Міністерства юстиції України, а отже – органом державної влади, діяльність якого владний характер. Це знаходить прояв у тому, що реєстраційною діяльністю займаються тільки спеціально уповноважені на це державні реєстратори у межах наданої їм компетенції. У зв'язку з цим обґрунтовується висновок про те, що у суб'єктів правовідносин державної реєстрації немає рівної можливості виражати свою волю, спрямовану на виникнення правовідносин.

Втім, така позиція, як нам видається, має неоднозначну теоретико-правову аргументацію. В цілому аргументи на її користь зводяться до наявності публічного елемента в тому чи іншому аспекті інституту реєстрації, що є певною формою проникнення права публічного в сферу приватного права. У той же час, між учасниками реєстраційних правовідносин немає ієрархічного підпорядкування. Жоден з них не має владних повноважень щодо інших, тут відсутні функції контролю та управління. Крім того, державна реєстрація юридичних фактів у сімейно-правовій сфері слугує досягненню такого результату як виникнення, зміна або припинення сімейно-правових прав та обов'язків. Відповідно, інститут державної реєстрації виконує обслуговуючу роль для формування сімейних правовідносин¹.

Отже, на наш погляд, йдеться про наявність дуалізму правового регулювання, де матеріальні відносини носять приватно-правовий характер (укладення шлюбу, його розірвання, усиновлення дитини), а процедурні обумовлені адміністративно-правовим регулюванням. Держава зацікавлена в закріпленні і стабільності шлюбно-сімейних відносин шляхом встановлення контролю за їх виникненням та припиненням. Це обумовлено великою мірою тим, що держава бере під свій захист відповідні відносини.

Так, наприклад, реєстрація шлюбу розв'язує низку важливих державних і в цілому суспільно-значущих завдань. Під час такої реєстрації державні органи реєстрації актів цивільного стану перевіряють наявність встановлених законом умов для одруження (взаємна згода, досягнення шлюбного віку, відсутність заборон тощо). Ця перевірка є певною гарантією, що шлюб укладається з додержанням встановлених умов, необхідних для створення нормальної сім'ї. Разом з тим реєстрація шлюбу є і однією із умов його дійсності, безспірності, тобто одна із вимог, дотримання якої необхідно, щоб шлюб породжував права та обов'язки подружжя.

Висновки. Державна реєстрація юридичних фактів в сімейному праві виконує декілька функцій: 1) закон надає відповідним відносинам дисциплінуючого значення; 2) виконує контролюючу функцію; 3) закон пов'язує правову охорону відносин (статусів), що виникають на підставі юридичних фактів, які підлягають державній реєстрації, з визнанням їх дійсності.

Важливе значення діюче законодавство надає реєстрації юридичних фактів як доказу їх

¹ Слободянюк, С.О. (2011). Місце та роль інституту державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в правовій системі. *Держава і право*, 52, 300.

існування. Так, відповідно до ст. 37 Сімейного кодексу України здійснені в органах державної реєстрації актові записи до оспорення їх у суді є безспірним доказом посвідчених ними актів, тобто діє презумпція дійсності таких фактів. Це значить, ніхто не може відмовляти у визнанні відповідного юридичного факту (шлюбу, усиновлення, позбавлення батьківських прав тощо) і вимагати на підтвердження будь-які інші докази, якщо такий юридичний факт засвідчено актовим записом. Разом із тим, потрібно провести розмежування між тими юридичними фактами, які мають юридичну силу лише за умови їх державної реєстрації, й тими, що підлягають обов'язковій державній реєстрації, але відсутність останньої не призводить до втрати ними свого юридичного значення.

До першої групи відносяться, зокрема, такі факти: шлюб, розірвання шлюбу, усиновлення, зміна прізвища, позбавлення батьківства тощо. Це ті факти, з моментом державної реєстрації яких пов'язано момент їх виникнення, і які за своєю вольовою ознакою в класифікації юридичних фактів відносяться до дій, а саме до юридичних актів. Без державної реєстрації вони вважаються неіснуючими. Установлені законом особисті і майнові права та обов'язки учасників сімейних відносин виникають лише за умови реєстрації відповідного юридичного факту в державних органах запису актів цивільного стану. Відповідно, єдиним доказом, на який можна посилатися на підтвердження їх існування, виступає відповідний запис в державному реєстрі. Так, якщо йдеться про шлюб і закон пов'язує можливість виникнення тих чи інших прав і обов'язків виключно із перебуванням осіб у шлюбі, факт їх спільного проживання без державної реєстрації шлюбу стати підставою для їх виникнення не зможе. Зокрема, судова практика України часто стикається з питанням, чи може встановлення в судовому порядку факту спільного проживання однією сім'єю надавати право на призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника. У зв'язку із тим, що Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пов'язує виникнення такого права тільки з фактом перебування у шлюбі, суди доходять висновку, що відсутність державної реєстрації позбавляє права на призначення такої пенсії (ухвала Вищого адміністративного суду України від 15 січня 2013 року у справі № К/9991/41025/11¹, постанова Вищого адміністративного суду України від 18 вересня 2013 року у справі № К/800/18789/13²).

Друга група юридичних фактів – це, зокрема, такі факти як народження і смерть. Для них передбачено обов'язкову державну реєстрацію, але відсутність останньої не робить вказані факти неіснуючими. Ці юридичні факти мають статус подій – вони існують безвідносно до волі людини. Тому права і обов'язки батьків щодо дитини виникають з моменту її народження, а не з моменту державної реєстрації цього юридичного факту (у той же час, слід розмежовувати юридичний факт народження від юридичного факту-стану спорідненості: спорідненість як явище біологічного порядку виникає з моменту народження, однак якщо біологічний батько не набуде шляхом процедури державної реєстрації такого свого статусу, взаємні юридичні права і обов'язки між ним і дитиною так і не виникнуть до моменту встановлення походження дитини). Так само як і смерть здобуває характер правоприпиняючого юридичного факту з моменту свого настання, а не з моменту державної реєстрації. Крім того, наявність таких юридичних фактів може доводитись не тільки фактом державної реєстрації, але й іншими доказами, а основним негативним наслідком відсутності державної реєстрації у встановлені строки стає адміністративний штраф.

References

1. Maksymov, S. I. (2001). Spravedlivost' i effektivnost' kak kriterii ocenki prava. *Problemy zakonnosti: Respublik. mizhvid. nauk. zb.* Kharkiv: Nats. jurid. akad. Ukrainy.
2. Kheffee, O. (1994). *Politica. Prawo. Spravedlivost'*. Moskva: Gnozis; Logos.
3. Petrishin, O. (2012). Praworozuminnya u vitchiznyaniy teorii prava: zagalno-socialnyy kontekst. *Filosofiya prava i zagalna teoriya prava, 1*.
4. Tsyppeilus, R. (2004). *Yurydychna metodologiya*. Kyiv: Referat.
5. Sidorenko, O. O. (2014) *Procesualni normy prava: ponyattya, osoblyvosti, riznovydy*. Kharkiv: Prawo.
6. *Tsyvilnyy kodeks Ukrainy 2003* (Verhovna Rada Ukrainy). *Vidomosti Verhovnoy Rady Ukrainy*, 40, 356.
7. *Simeynyy kodeks Ukrainy 2002* (Verhovna Rada Ukrainy). *Vidomosti Verhovnoy Rady Ukrainy*, 21, 135.
8. *Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu reyestraciyu aktiv tsivilnogo stanu» 2010* (Verhovna Rada Ukrainy). *Vidomosti*

¹ Ухвала Вищого адміністративного суду України, № К/9991/41025/11.

<<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28800728>> (15, січень, 2013).

² Постанова Вищого адміністративного суду України, № К/800/18789/13.

<<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33639331>> (18 вересень, 2013).

Verhovnoy Rady Ukrainy, 38, 509.

9. *Pravyla derzhavnoi reyestracii aktiv tsyvilnogo stanu v Ukraini 2010* (Ministerstvo yusticii Ukrainy). *Oficiynyy visnyk Ukrainy*, 42, 1803.

10. *Pravyla vnesennya zmin do aktovykh zapysiv tsyvilnogo stany 2011* (Ministerstvo yusticii Ukrainy). *Oficiynyy visnyk Ukrainy*, 4, 238.

11. *Poryadok rozglyadu zayav pro zminu imeni 2007* (Kabinet Ministriv Ukrainy). *Oficiynyy visnyk Ukrainy*, 52, 2115.

12. *Instrukciya z vedennya Derzhavnogo reyestru tsyvilnogo stanu gromadyan 2008* (Ministerstvo yusticii Ukrainy). *Oficiynyy visnyk Ukrainy*, 56, 1891.

13. *Poryadok vedennya Derzhavnogo reyestru aktiv tsyvilnogo stanu gromadyan 2007* (Kabinet Ministriv Ukrainy). *Oficiynyy visnyk Ukrainy*, 65, 2516.

14. *Perehik dokumentiv, sho stvoryuutsya v sferi derzhavnoi reyestracii aktiv tsyvilnogo stanu 2014* (Ministerstvo yusticii Ukrainy) *Oficiynyy visnyk Ukrainy*, 3, 88.

15. Pikul', Y. G. (2012). Derzhavna reyestraciya rechovykh prawn a nerukhome mayno. *Informatsiyno-metodychnyy visnyk «Rada»*, 1 (114). <<http://terjust.gov.ua/?page=consult&consultid=3065&sub=>>.

16. Kvasnitska, O. O. (2005). Instytut derzhavnoi reyestracii subyektiv pidpryemnytsva. *Universitetski naukovi zapysky*, 1-2, 146-150.

17. Slobodyanuk, S. O. (2011). Mistse ta rol' instytutu derzhavnoyi reyestracii rechovykh prawn a nerukhome mayno. *Derzhava I pravo*, 52, 298-303.

18. Ukhvala Vyshchogo administratyvnogo sudu Ukrainy, № K/9991/41025/11. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28800728>> (15, sichen', 2013).

19. Postanova Vyshchogo administratyvnogo sudu Ukrainy, № K/800/18789/13. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33639331>>. (18, veresen', 2013).